

FIKRA TÜRÜNÜN EĞİTİMDEKİ YERİ VE TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KULLANILABİLİRLİĞİ

Yasemin BAKI*
Neslihan KARAKUŞ**

Özet

Fıkralar, halk edebiyatının kısa, nükteli ve güldürücü türlerindedir. Sözlü kültür geleneğinin aktarıcısı olan fıkraların, Türkçe öğretiminde kaynak metin olarak kullanılabilirliğini tespit etmek amacıyla oluşturulan araştırmada; bu türün sahip olduğu nitelikler ve eğitimdeki işlevi üzerinde durulmuştur. Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen araştırma, doküman incelemesine göre desenlenmiştir. Araştırmada “Sözlü kültür geleneğinin aktarıcısı olan fıkralar, Türkçe öğretiminde kaynak metin olarak kullanılabilir mi?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu amaçla 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda Türkçe ders kitabı olarak okutulan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin türleri incelenmiş ve bu türlerin içerisinde fıkraların kullanım oranı tespit edilmiştir. Sonuç olarak; Türkçe öğretiminde öğrencilerde pratik düşünme, toplumun kültürel değerlerini algılama gibi önemli işlevler üstlenen bu türe, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait ortaokul Türkçe ders kitaplarında gerekli önemin verilmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe eğitimi, fıkra, sözlü kültür geleneği, kaynak metin.*

Usability Of Jokes In Education And In Turkish Textbooks

Abstract

This study focused on usability of jokes in Turkish textbooks, which are short, concise, witty and humorous type of clause in literature. In this work that aimed to determine jokes usability as source texts in teaching Turkish, which are transmitters of the tradition of oral culture, the qualities of this type and educational function have been investigated. In addition the answer of the "jokes with transmitters of oral cultural

* Öğr. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü.

tradition, can be used as the source text in Turkish education?" question has been researched. The data obtained with the descriptive research method were analysed by content analysis. In studies conducted with this method, types of reading texts examined and the utilization rate of these species have been identified in paragraphs which are taught in Turkish textbooks for secondary schools and belongs to Turkish Ministry of National Education Publications for classes 5-8. As a result, jokes, which have claimed functions on practical thinking and helps on society's perception of cultural values, does not have proper attention in Turkish textbooks that belongs to Publications of the Ministry of Education for secondary schools.

Keywords: *Turkish education, jokes, oral tradition, culture, source text.*

1. Giriş

1.1. Fıkranın Tanımı

Fıkralar, sözlü edebiyatın kısa, özlü, nükteli ve güldürücü türüdür (Elçin, 1997: 566). Başlangıçta ferdi bir karaktere sahipken zamanla anonimleşerek halka mal olan bu tür; tasvir yapısı, kullanılan kelimeler, diyalog unsurları, konu seçimi ve kendine özgü kompozisyonu ile diğer halk edebiyatı türlerinden ayrılır (Yıldırım, 1998: 221-23; Şimşek, 2005).

Dîvânü Lûgâti't-Türk'te *küg* kelimesiyle ifade edilen fıkralar, sonraki yıllarda *hikâye*, *kıssa*, *nükte*, *mizah*, *lâtife*, *nekre* kelimeleri karşılanmıştır (Güzel ve Torun, 2008:423). Kavramsal olarak birden fazla anlamı içeren fıkraların özelliklerinin kavranması bu değişik adlandırılmaların açıklanması ile daha da netlik kazanacaktır.

Zaman içerisinde fıkra kelimesinin yerine kullanılan bu kavramlar aslında fıkra türünün sahip olduğu özelliklerin bütünüdür. Bu bağlamda *nükte*, ince manalarla örtülü yarı şaka yarı ciddi sözlerin kazandığı genel tanımdır ki burada amaç gülme değil gülerken düşündürmedir (Tural, 1993: 119). *Latife* "hoş bir anlatımla dinleyeni o atmosferin içine çeken tahkiyeli tür, *nekre* ise hoşla giden gülünç, tuhaf, ince bir alay taşıyan sözler söylemek, hikâyeler anlatmak anlamında kullanılır (Tural, 1993: 119-122; Ögüt, 2003: 63-130).

Şekil itibariyle küçük mana bakımından hacimli bir tür olan fıkra, yılların süzgecinden süzülerek oluşan halkın ortak estetik beğenisini yansıtır. Merkezinde toplum ve insanın yer aldığı fıkralar gerçek hayatla sıkı bir ilişki içerisindedir. Sözlü kültür bünyesinde yer alan fıkralarda insan doğası ele alınırken ironik bir anlatım kullanılır (Artun, 2009: 34). Bu özellikleri ile fıkralar, değişime açık bir yapıya bürünmüştür. Bu da fıkralara mahallleşme

yoluyla her bölgede yeniden üretilerek zenginleşme imkânı sunmuştur (Güzel ve Torun, 2008: 72; Algan, 2004).

Eğlendirici ve eğitici nitelikleri bir arada taşıyan fıkralar, toplumsal ilişkilerin irdelenmesiyle mizahî unsurları mekaniklikten uzaklaştırıp onlara beşerî bir kimlik kazandırır. Bu da söylenmek istenileni mizahla süsleyerek dolaylı yoldan ifade etmeyi gerektirir (Öngören, 1983: 34; Şahin, 2004). Böylelikle söz iskeletini mana incileriyle süsleyerek muhataba sunmayı amaçlayan fıkralar vasıtasıyla anlatılmak istenilen muhatabı incitmeden kibarca uyarma yoluyla gerçekleştirilir. Bu yönüyle de keskin bir idrak ile anlama, kavrama, öğrenme ve çözmeye kabiliyetini de beraberinde getirir ki bu da kişinin gülerken aynı zamanda düşünmesini sağlar (Aslan, 2008: 293; Artun, 2007: 145-159).

1.2. Türk Edebiyatı'nda Fıkra

Türk fıkraları içerisinde en çok derlenen ve yazıya geçirilen fıkraların başında *Nasreddin Hoca* fıkraları gelmektedir. *Nasreddin Hoca* (v. 1284) fıkralarının derlendiği eserlerin bilinen en eski örneği, 1577 yılında *Hüseyn* adlı kişi tarafından yazılan *Hikâyet-i Kitâb-ı Nasreddin* adlı kitaptır. Oxford'da bulunan bu yazma eserde 43 tane fıkra metni yer almaktadır. Elimize ulaşan Türk fıkralarının yer aldığı eski eserler arasında *Paris Bibliothéque Nationale*'deki Türkçe yazmalar arasında bulunan diğer eserler ise 112 fıkradan oluşan nüsha ve *Bursalı Lâmiî* ile oğlu Abdullah'ın birlikte yazdıkları mensur ve manzum fıkralardan oluşan *Mecmuatü'l-Letâif*'tir (Oğuz, 2008: 108-109; Güleç, 2001; Halıcı, 1994).

Türk fıkralarının önemli özelliklerinden biri de metinlerde eleştiri göreviyle yükümlü tiplerin olmasıdır (Yıldırım, 1997: 58; Görkem, 2006). Türk toplumunda fıkralardaki asli tiplerin en meşhur olanları; Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bekrî Mustafa, Kemine, Esenpulat, Ahmed Akay, Aldan Köse'dir. Bu tiplere fazla yaygın olmamakla birlikte Öküz Mehmed Paşa, Koca Ragıp Paşa, Fitnat Hanım, Haşmet ve Pinti Hamdi'yi de ekleyebiliriz. Bu tiplerin yanında fıkralarda, belirli zümre ya da grupları, günlük hayattaki kişileri temsil eden tipleri de görmek mümkündür (Elçin, 1998: 567).

Anadolu halk mizahında, bu tiplerin yanında pek çok Arap ve Acem tipi bulunmaktadır. Halk kültüründe halen yaşayan bu tipler arasında Araplardan; *Cuhâ*, *Behlül* ve *Ebû Nuvas*, Acemlerden de *Telhek* ve *Daho* tipleri en çok bilinenleridir. Bu tipler, Doğu kültüründe *meznûn*, *meznûb* ve *divâne* gibi

vasıflarla nitelendirilen felsefî bir deliliğe sahip, her akıllıdan daha akıllı olmakla birlikte dış görünüşleriyle saf ve deli olarak algılanan yetenekli kişilerdir (Çiftçi, 1998: 150; Akkuş, 2002). Özellikle *Cuhâ ve Behlül* tiplerinin yer aldığı fıkralar sadece Anadolu halk kültüründe etkili olmakla kalmamış, Türk dünyasında önemli bir yer edinmiştir (Türkmen, 1996: 4; Tural, 2007). Bu tiplerden *Behlül*, Klâsik Türk edebiyatında Lâmiî Çelebi'nin *Letâifnâmeleri*'nde bir fikra tipi olarak tanıtılmıştır (Uludağ, 2007: 352-353). Eserde bir halk filozofu olarak tanınan *Behlül*; *Nasreddin Hoca*, *İncili Çavuş*, *Bekri Mustafa*, *Bektâşi*, *Cuhâ* gibi meşhur halk tiplerinin özelliklerini yansıtır (Sakaoğlu, 1992: 77-86; Artun, 2007: 156-159). Klâsik edebiyat metinlerinde, Attar ve Mevlânâ gibi mutasavvıf şair ve yazarlar *Behlül* tipine bağlı fıkralara ve menkıbelere eserlerinde yer vermiştir (Çiftçi, 2002: 256; Can, 2003; Coşan, 1993; Schimmel, 1999).

Bu türde tiplemelere dayalı adlandırılmanın yanısıra Mevlevî, Bektaşî, Yürük, Terekeme, Tahtacı gibi zümreleri temsil eden fıkralar; Yahudi, Ermeni gibi azınlıkları temsil eden fıkralar; Kayserili, Karadenizli gibi ağız taklidi ağırlıklı olan fıkralar; ana-baba-çocuk, öğretmen-öğrenci, deli, bakkal, cimri, hâkim gibi gündelik tipleri temsil eden fıkralar olarak da sınıflandırılabilir (Elçin, 1998: 567; Özdemir, 2007: 372-373).

Fıkralar, konuları bakımından ise şu şekilde sınıflandırılmıştır (Elçin, 1998: 566):

- 1- İdare edilenlerle idare edenler arasında
- 2- İnanç, dinî âdet ve törenler, yasaklamalar
- 3- Sosyal, siyasî ve iktisadî görüş farklılıklarından kaynaklananlar.

1.3. Türkçe Eğitiminde Kaynak Metin İhtiyacı

Türkçe öğretimi, Türk Millî Eğitim sisteminde örgün eğitim içinde ilköğretimde başlamaktadır. İlköğretim; temel dil becerileri olan okuma, yazma, dinleme, konuşmanın temel düzeyde kazandırılmasının, çocuklarda anadili sevgisi ve bilincinin uyandırılmasının amaçlandığı ilk eğitim basamağıdır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1997). Öğrencinin; dili doğru ve düzgün kullanmasını amaçlayan Türkçe derslerinde elde edilecek beceriler, doğuştan gelmeyip doğrudan doğruya eğitimle elde edilen becerilerdir. Bu becerilerin kazanılması ise elverişli bir ortamda, uygulama ve deneyimlerle gerçekleşecektir.

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

Bu bağlamda dil sevgisini kazandırmak ve Türkçe öğretiminde gereken verimi sağlamak için öğrencilere, Türkçenin en güzel edebî metinleri sunulmalıdır (Karakuş, 2010: 34). Bu metinlerle amaçlanan; öğrencinin yaradılışından getirdiği güzellik duygusunu ortaya çıkararak, bu duyguyu geliştirip zenginleştirmektir. Çetişli (2007) bu durumu şöyle özetlemektedir:

Genç beyin ve ruhlara, evrensel insan ruhunun son derece karmaşık duyarlılıklarını sezdirmek, yüzyılların örsünde dövüle dövüle billurlaşmış millî zevki tattırmak, mensubu bulunduğu milletin hayatı ve kültürünü estetik bir çerçeveye içinde tanıtmak, konuştuğu dilin incelikleri, güzellikleri ve zenginliklerini göstermek de dil eğitiminin amaçlarındandır. Kendini bu amaçlara kilitleyen eğitimci ise, ciddî bir bilgi birikimi ve metotlu metin çözümleme tecrübesinin yanında üstün pedagojik formasyonu olan bir sanat eğitimcisidir.

Bu yönüyle Türkçe derslerinin temel kaynağı olan ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan edebî metinlerin işlevleri daha da belirginleşmiştir. Metin merkezli dil eğitiminde; metnin yazarı, içinde hayat bulduğu toplum ve şartlar, bağlı bulunduğu edebî geleneğin etkisi ile ortaya koyduğu edebî eser, kültürün devamlılığı ve aktarımında önemli bir işleve sahiptir. Bu düşüncelerden hareketle kaynak metin niteliğindeki edebî metinlerin Türkçe dersleri için ne kadar büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır (Özden, 2009; Karakuş, 2012).

Bu özellikler dikkate alındığında toplum içinde yaşayan ve o toplumu oluşturan fertlerden biri tarafından oluşturulan ve toplumun yaşayışını, geleneklerini, dilini, ahlâk anlayışını, değerlerini kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa ileten kaynak metinler; dil vasıtası ile kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlamada önemli bir yere sahiptir. Bu da Türkçe derslerinde kullanılacak metinlerin seçiminde Türk kültürünün değer yargılarını aktaran millet ile özdeşleşmiş metinlerin seçimi ile gerçekleşecektir.

1.4. Türkçe Eğitiminde Kaynak Metin Olarak Fıkra Türünden Yararlanma

İşlevsel bir tür olan fıkralar, sahip olduğu nitelikleri ile Türkçe dersinde kullanılabilecek kaynak metinler arasında yer alması gereken bir türdür. Fıkraların, kaynak metin olarak kullanılabilirliğinin incelenmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından, 2006 yılında hazırlanmış olan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında belirtilmiş şekliyle okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler başlığı altında yer alan 27 maddeye

göre yapılmıştır. Bu maddeler (MEB, 2006) ve metin oluşturma ölçütleri (Durmuşoğlu, 1987) göz önünde bulundurulduğunda fıkraların ders kitaplarına yerleştirilmeye hazır metinler olduğu tespit edilmiştir (Karakuş, 2010: 149). Ders kitaplarında farklı tür ve yazarlara yer verilerek, Türk edebiyatının seçkin eserleri ders kitaplarında yerini bulacaktır.

1.5. Türkçe Eğitiminde Kaynak Metin Olarak Fıkra Türünün İşlevleri

Bu bölümde, genel olarak öneminden bahsettiğimiz fıkra türünün işlevlerinden bahsetmek yerinde olacaktır. Sekiz başlık altında toplanacak olan bu işlevler şöyledir:

1.5.1. Eğitici Olarak Fıkralar

Eğitimin temel amacı; kişinin topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmak ve toplumda kabul gören değerleri tanımasına yardımcı olmaktır. Toplumun kuralları, yaşayışı, hayata bakışı, kısacası toplumun kültürel özellikleri tanıtılarak; kişinin kültürünün gelişmesi ve yaşadığı topluma ayak uydurması sağlanır.

Günümüzde formal eğitimin uygulandığı orta öğretim kurumlarında yapılandırmacı yaklaşıma dayalı anlayışla eğitim verilmektedir. Bu yaklaşımın en temel özelliklerinden biri de sınıflarda hayata dair uygulamaların yer aldığı ortamlara dönüştürülmesi ve öğrenilenlerin sınıf dışındaki dünya ile ilişkilendirmeyi kapsamaktadır (Özden, 2005: 147).

Bir kültür ve beceri dersi olan Türkçe dersi bu amaçları, en temel materyali olan ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan edebî metinler vasıtası ile gerçekleştirir. Türkçe dersinde dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi becerilerin öğretilmesi kitaplardaki bu metinler vasıtası ile gerçekleştirilir (Kavcar, 1999: 6; Cemiloğlu, 2003: 10). Bu becerilerin gelişiminde lokomotif işlevi gören metinler bireye zengin yaşantılar sunma işlevini sezdirme yoluyla yaparken, eğiticilik işlevini de yerine getirir (Cemiloğlu, 2003: 9). Bireyi kişisel ve toplumsal hayat hakkında iyiye ve doğruya yönlendirirerek eğitmeyi amaçlayan bu estetik metinlerden biri de sözlü kültür geleneğimizin ürünlerinden fıkralardır.

Fıkralar, gözlem ve tecrübeler sonucunda elde edilen deneyimler, halkın ortak değerleri, sosyal, kültürel ve geleneksel yaşantı hakkında bilgi verirken geçmiş ile gelecek arasında da bir köprü görevi görerek halkın ortak değer

yargılarını gelecek nesillere aktarır. Bu da millî varlığın sürdürülmesi için yazılı ve sözlü kültürün taşıyıcısı olan kültürel eserlerin korunarak bir sonraki nesle öğretilmesi ve aktarılması ile sağlanır (Ünalın, 2010: 147,152).

Kısa ve özlü bir yapıya sahip olan fıkralar, sonuca çabuk ulaşma, okuyanı ve dinleyeni sıkmadan eğlendirerek sezdirme yoluyla kişileri düşünmeye sevk eder. Ayrıca düşünceleri süsleyerek edebî zevk süzgecinden geçirir ve onlara bu zevki tattırır. Bu metinler vasıtası ile çocuğun gelişimine bağlı olarak hayata dair bilgiler verilirken kültürün bir sonraki nesillere aktarılması da sağlanır (Güleryüz, 2003: 166).

Fıkralar, çocuklara edebî zevki tattırmanın yanında eğlendirici özellikleri ile de dikkat çekerler (MEB, 2006: 2-3). Çünkü fıkranın gücü pratik ve zekice çözümlerden, hazırcevaplıktan ve özellikle komiklik özelliğinden kaynaklanmaktadır (Güzel, Torun, 2008: 423). Bu tür, gülerken düşündürme işlevi ile de eğitici bir nitelik kazanır. Fıkralarda toplumsal ilişkilerin irdelenmesi mizahî unsurları mekaniklikten uzaklaştırıp, onlara beşerî bir kimlik kazandırmaktadır. Çünkü halk bir takım duygu ve düşüncelerini dışa vurmak amacıyla fıkra türünden yararlanır (Öngören, 1983: 34).

Merkezinde birey ve toplum arasındaki ilişkinin yer aldığı fıkralar bir çeşit informal eğitim aracı olarak değerlendirilebilir. Sözlü gelenekte eğlendirirken eğiten üslubuyla, insanlara ortak bir paydada beraberce yaşamanın yollarını anlatıp, toplumsal birlikteliği sağlayan bu tür, bir milletin şifrelerini aktaran düşünce paketleridir. Fıkralar, içerdiği mesajlar yoluyla, bireyin hayat ve olaylar karşısında duruşunu belirlemesine yardımcı olarak, yaşantısını zenginleştirir. Çünkü fıkralarda genellikle gerçek hayattaki olaylardan hareketle hisse alma düşüncesi hâkimdir (Elçin, 1998: 566).

Fıkralardaki çatışma unsuru, kişinin sezgisel yetilerini ön plana çıkarır ve yaşam karşısındaki farkındalığını geliştirir. Kişilerin yaşantıları hakkında örnekler sunan fıkralar, toplumun kuralları hakkında bilgiler verirken; yetiştirilmek istenen insan hakkında da ipuçları sunar. Çünkü fıkralarda mizahî bir dille yanlışlıkları, incitmeden düzelterek verilen mesajlarla topluma rehberlik etme ve olaylar hakkında dersler verme amaçlanır. Konusunu insan ve toplum ilişkilerinden alan bu tür milletin değer yargıları, insanlar arası ilişkilerdeki uygulamalar ve bu konudaki genel eğilimlerin öğrenilmesi bakımından da eğitici özelliklere sahiptir.

Günümüzdeki baş döndürücü gelişim ve değişimle kendini sürekli yenileyen ve çağın gereklerine ayak uyduran fıkraların varlığını hâlâ

sürdürmesi, bu türün toplumdaki işlevi ile yakından ilgilidir. Fıkralar, sahip oldukları bu işlevlerle Türkçe dersinde kazandırılması hedeflenen temel becerilerden olan Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi, problem çözme becerisi gibi becerilerin kazanılmasına hizmet etmesinin yanında iletişim becerilerinin kazanılmasında da etkin rol üstlenmektedir (MEB, 2006: 2). Bu amaçların gerçekleştirilmesinde fıkralar sahip oldukları niteliklerle önemli işlevler üstlenmektedir.

1.5.2. Öğretici Olarak Fıkralar

Ortaokul sürecinde 5-8. sınıflar için hazırlanan programda Türkçe öğretiminden beklenen; öğrencilerin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Bu gelişimde, Türk dilinin seçkin örneklerinin tanıtılması yoluyla öğrencilerin dil zevkine varmaları ve kendi anlam dünyalarını yapılandırma becerilerini geliştirmeleri amaçlanır. Bu yolla, öğrencilerin edindikleri bilgiler üzerine yenilerini inşa etmeleri, eleştirel düşüncelerini geliştirmeleri, sorunlara alternatif çözümler üretmeleri, birlikte çalışma bilincine ulaşmaları, estetik zevk kazanmaları, çevreleri ile uyumlu, ulusal değerlerine duyarlı ve girişimci bireyler olmaları amaçlanır (MEB, 2006: 2-3).

Türkçe öğretiminde amaçlanan bu hedefler, zevkli bir ortamda gerçekleşmelidir (MEB, 2006: 2-3). İşte bu noktada yılların zevk imbiğinden süzülerek mahallilik özelliği ile de dinamizmini hiçbir zaman kaybetmeyen fıkralar, sözlü kültürümüzün günümüzdeki tanıklarından olan fıkralar güldürürken düşündürme niteliğiyle Türkçe dersinin amaçlarında belirtilen zevkli bir öğrenme ortamı sunmaları bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü fıkralar, anlatıldığı ortama canlılık katarak, bireyi düşündürürken eğitme amacı güder.

Bilgiyi doğrudan sunmayı, sezdirme yoluyla vermesi sezgi kabiliyetini; toplumsal hayatın ve kişilerin aksayan yönlerini hicvederek vermesi yönüyle de eleştirel düşüncenin geliştirilmesi açısından Türkçe öğretimine katkı sağlar.

Fıkralar kısa ve özlü türler olmaları nedeniyle, Türkçe dersinin temel becerilerinden olan dinleme becerisinin gelişimine de katkı sağlar. Çünkü fıkralar tez ve karşıt tezin ortaya koyduğu çatışma ortamında, dikkati sürekli uyanık tutarak beklenmedik bir şekilde sonuçlanır. Bu durum da merakı sürekli canlı tutarak, dikkatin dağılmasını önleyerek dinleme becerisinin gelişimini sağlar.

Genellikle zamana ve mekâna bağlı kalmadan anlatılan fıkraların değerini ortaya çıkaran unsurlardan biri de uygun bir olay ya da durum üzerine söylenmiş olmalarıdır. Bu özellikte sözün söylendiği bağlamın anlaşılabilirlik, yerinde ve zamanında konuşma becerisi kazandırmak için işlevsel bir değere sahip olduğu gösterir. Bu yönleriyle, Türkçe öğretiminde öğrencinin anlama, anlatma ve konuşma becerilerinin gelişimine katkı sağlar.

1.5.3. Düşündürücü Olarak Fıkralar

Nükteli söz söyleme esasına dayanan fıkralarda, birkaç sayfada anlatılabilecek durumlar az sözle ve muhatabı incitmeden kibarca uyarma yoluyla aktarılır. Kısaca bu üslup, söz iskeletini mana incileriyle süsleyerek muhataba sunmaktır ki bu da keskin bir idrak ve anlayışı beraberinde getirir (Aslan, 2008: 293; Artun, 2007: 145-159).

Güldürürken düşündürme özelliği ile düşünme becerisinin ön plana çıkarıldığı bu türde, gülme eylemi, düşünme yetisi ile iç içe geçmiş bir yapıdadır. Bu yapılanma her iki özelliğin de birlikte var olması ile mümkün olur ki biri olmadan diğerinin olması durumunda fıkra türünün varlığından söz etmek mümkün değildir (Tural, 1993: 119).

Gülme eyleminin ardındaki gerçeğin ortaya konulması fıkralarda düşünme ve gülme eylemleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu konuda *Gülme* adlı eserinde, H. Bergson komik ile gülme arasındaki farkı şu şekilde belirtir:

Komik olan şey, insanları grup halinde toplanarak bütün dikkatlerini, duygularını susturup sadece zekâlarını işletmek suretiyle, aralarından birisi üzerinde toplamalarından doğmaktadır. Görülmektedir ki, gülme zekâ, ağlama ise duygu merkezlidir. Komik zekâyâ, sırf zekâyâ hitap eder. Komiğin olanca tesirini göstermesi için kalbin bir müddet duymaz olması lazımdır. Nükteli ile komik'i birbirinden ayırmak lazım gelir. Komik söz, bizi söyleyene güldüren sözdür; nükteli söz ise, üçüncü bir şahsa veya kendimizi güldürür. Nükte, ancak dikkat edildiğinde anlaşılabilir ince söz ve mana, yani bir söz ve ibareden hususî bir dikkatle çıkarılan gizli mana demektir. Nükteli adam, söylediği ve yaptığı şeyin arkasında görünür; nüktelerine yalnız zekâsını verir, kendini vermez. Nüktedân, orta malı gibi bir fikri tersine çevirerek yahut bir fikrin kabul edilmiş bir ifadesini kullanarak bir fıkrayı, bir darb-ı meseli gülünç bir şekle sokarak hitap eder (Bergson, 1989: 73).

Gülme eylemini “bir nevi içtimai jest” olarak gören Bergson, toplumsala olan vurgusu ile onu faydalı bulur ve gerekliliğini vurgular (Bergson, 1989: 24). Gülme eylemi ve düşünce arasındaki bu ilişki aslında keskin bir anlayışın varlığına işaret eder ki fıkralardaki bu nükteli mana da ancak düşünüldüğünde kavranır. Mizahî unsurlar ve sezdirme yoluyla verilen mesajlarla kişilerin gülerken düşünmesi sağlanır. Hilmi Yavuz’un “mizah” kelimesinin Türkçede “gülen düşünce” diye kullanılmasını teklif eder ve mizahı bir gülme biçimi değil, “gülerek düşünme” biçimi olarak tanımlar (Yavuz, 2002: 16). Bu tanımlamada fıkranın ana unsurlarından biri olan düşüncenin önemine işaret eder.

Temizkan’ın Nasreddin Hoca fıkralarının yaratıcı düşünme becerisinin gelişiminde etkisinin araştırıldığı çalışmasında, fıkraların düşünme becerisinin gelişimine etkisi üzerinde durulmuştur. Çünkü fıkralarda, yaşanılan sorunlara dair alışılmışın dışında çözüm önerileri sunulması, yaratıcı düşünme becerisinin varlığını göstermektedir. Bunun yanı sıra olaylara farklı bakış açıları getirerek eleştirel düşünme becerisinin gelişimine de katkı sağlarken, bilinenin dışına çıkarak olaylara farklı bir yönlerden bakmayı sağlar. Böylece kendini başkasının yerine koyarak olayları başkasının gözünden görme yoluyla da empatik düşünme becerisinin gelişimini sağlar (Temizkan, 2011: 202-211).

Bu işlevlerinin yanı sıra var olan bir durumu başka bir duruma transfer etme becerisi olarak adlandırılan analogik düşünme becerisinin gelişimine de katkı sağlayan fıkralar, zihinde farklı bağlar oluşturarak bilginin yeni alanlara transfer edilmesini de sağlar (Özden, 2005, 179).

Çocukların okula başlamasıyla birlikte sözlü olarak öğrendiği dilin yerini artık sistemli bir dil öğrenim süreci alır. Bu süreçte çocuktaki dil gelişimiyle birlikte kelime sayısının artması, algı düzeylerinin gelişimine de katkı sağlar. Çocuklardaki soyut düşüncenin gelişimi ise orta öğretimde başlar. Analiz-sentez ve mecaz ifadelerin kavranmasını kapsayan bu süreçte fıkralar sundukları tez ve antitezlerle öğrencilerde soyut düşünme becerisinin gelişiminde de olumlu bir etki oluşturur (Yeşilyaprak ve diğerleri, 2002: 83).

1.5.4. Kültür Aktarıcısı Olarak Fıkralar

Günümüz eğitim anlayışında bireyin, toplumu ve ait olduğu değerler sistemini tanınması öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Toplumun değer ve kabullerinin estetik bir düzlemde aktarılması ile metinlerin işlevselliğini arttırmaktadır (Kavcar, 1999: 143).

Bir milletin kültürel birikimi yılların süzgecinden geçerek, yazılı ve sözlü eserlerle bir sonraki nesle aktarılır. Bu aktarımda köklü ve zengin bir geçmişe sahip olan Türk kültürünün sözlü ve yazılı ürünlerinden geniş ölçüde yararlanılarak, bu ürünlerin inceliklerinin ve estetik zevkinin özellikle öğrencilere kazandırılması milletin devamlılığı için vazgeçilmez zorunluluklardandır (Önel, 2008: 25).

Fıkralar, yirminci yüzyılın başına kadar letâifnâme (latifeler) ve fıkârât (fıkralar) adıyla anılan yazma ve basma eserlerde tarihî şahsiyetler, tip ve konu bakımından sınıflandırılarak bugüne gelmiştir. Kısa olmaları ve akılda kolay kalmaları sebebiyle, Türk boylarında sözlü gelenekte yaşayan bu ürünler, kültürün sözlü hafızada yaşayarak aktarımında birçok işlevi aynı anda üstlenmişlerdir (Elçin, 1998: 566, 567)

Fıkraların yapısını oluşturan gülme unsuru bir medeniyetin gülme kültürünü de yansıtır. Çünkü “Her uygarlık biraz da gülmececiyle vardır (Armağan, 2003: 128).” Özellikleri itibariyle halkın ortak kültürünün tezahürü olan fıkralar, içerdiği unsurlarla kültürel aktarımda önemli bir yere sahiptir. Halkın estetik beğenisi, olaylar karşısındaki tavrı ile insana ve topluma dair her şey fıkranın konusunu oluşturabilir. Fıkralar, toplumun mizah kültürü, düşünce dünyası, zekâsı, mantığı ve muhakemesini kısacası ortak hayat görüşünü geçmişten geleceğe taşıyan bir köprü işlevi görür. Bunun yanı sıra sosyal yaşam kuralları ve bu konudaki yaptırımlar hakkında bilgi vererek, toplumsallaşma sürecinde bu birikimin okul ortamına taşınması ile eğitim sistemini daha da aktif hale getirecektir.

1.5.5. Gelenek Aktarıcısı Olarak Fıkralar

Halk edebiyatı ürünlerinin en belirgin özellikleri halka ait olma, anonim, sözlü, kalıplaşmış, çeşitlenmiş ve geleneksel olmasıdır. Sözlü kültür geleneğinin ürünlerinden olan fıkralar, yüzyılların tecrübe ve deneyimlerine dayanan bir kültürün süzgecinden geçmiş, bireylerin değil toplumun ortak dilidir (Özdemir, 2007: 372).

Halk edebiyatı ürünlerinin bir kısmı yazıya geçirilmiş, bir kısmı da yazıya geçirilmeden sözlü gelenekte anlatıla gelmiştir. Yapısal özellikleri ile toplum ve insan hayatının iç içe geçtiği fıkralar, geçmişi günümüze yansıtan çok renkli aynalardır. Bu gülümseyen aynalarda tarihsel kod ve simgeler estetik bir düzlemde oluşturularak metnin içerisine sindirilmiştir. Bu eylem hayata dair tüm manzaraları kültürel kimliğin yanı sıra geleneksel yaşantı ve bu yaşamda

insanın yerini göstermesi bakımından da var olan geleneksel özellikleri nesilden nesle aktarır (Özdemir, 2007: 372-373).

1.5.6. Farklılıkları Gösterici Olarak Fıkralar

Fıkraların yapısındaki karşıtlıklar, tezler ve antitezler; birey ve toplum hayatındaki farklılıkları gösterir. Bu tezler kapsamında oluşturulan tiplerin her biri birbirinden bağımsız olarak bambaşka karaktere sahiptir. Öğrenciler, bu tipler sayesinde farklılıkları görerek, kişiler ve toplumlar arasındaki farklılıkları gözlemleyebilecek ve bu yolla farklı bakış açıları kazanacaklardır.

Fıkralardaki, “Mevlevî, Bektaşî, Yürük, Terekeme, Tahtacı” gibi zümreleri temsil eden tiplerle farklı tarihî şahsiyetleri tanıyacaktır. Yahudi, Ermeni gibi azınlıkları temsil eden fıkralarla toplum içerisindeki farklı etnik kökenli grupları tanıyacak ve bunlarla bir arada yaşamayı öğrenecektir.

Kayseriali, Karadenizli gibi ağız taklidi ağırlıklı olan fıkralarla ülke sınırlarındaki söz varlığını oluşturan farklı kaynakları tanıma şansına erişecek ve böylelikle renkli bir mozayici olan Anadolu kültürünün bütünleştirici yapısını kavrayarak farklılıklarla ortak payda birleşebilecek kültürel olgunluğa ulaşacaktır. Bunların yanı sıra ana-baba-çocuk, öğretmen-öğrenci, deli, bakkal, cimri, hâkim gibi gündelik tipleri temsil eden fıkralarla da bazen bu rollerin işlevlerindeki farklılıkları öğrenip, sosyal yaşamadaki rollerini tanıyarak toplumsal sürece uyum sağlayacaktır.

1.5.7. Psikolojik Açıdan Rahatlatıcı Olarak Fıkralar

Sayılan bütün diğer özellikleri yanında önemle üzerinde durulması gereken bir diğer özellik de fıkraların psikolojik açıdan rahatlatıcı özelliklere sahip olmasıdır. Temel özellikleri arasında güldürmenin ve eğlendirmenin yer aldığı fıkralarda; verilmek istenen mesaj insanları rahatlatarak, keder ve sıkıntılarını hafifleterek aktarılır.

Bu türün yapısındaki güldürme eylemi aslında bir sonuca varmanın ürünüdür. Cemil Göker, *Gülme ve Güldüren Sanat Türleri* isimli eserinde gülme ilgili şu düşünceye ulaşır:

Orjini ne olursa olsun, gülme bir sentezin, bir sonuca varışın ifadesidir. Bu sonuca varış, düşünce ve duygudaki konformizmi, monotoniye bir tür aşma olması nedeniyle bir felsefedir. Senteze varmanın hazzını duyar ve duyurur. Gülme, insanlığın zaaflarını, tutkularını açıklıkla görebilen, onların üzerinde kanat çırpan bilgeliği süsleyen bir reflektir. Hayata kötümser bakışı reddeder. En kötümser

anlarda bile birtakım yeni imkanların, olabirlerin müjdecisidir. İnsan hayatına bilgece, 'bu böyle olursa daha güzel olur', 'Bu böyle olabilseydi daha iyi olurdu' dercesine yeni ufuklar açmayı, yeni anlamlar vermeyi amaç edinen bir reflekstir (Göker, 1993: 54).

Fıkralar kusurları düzeltme, insanları güldürürken düşündürme işleviyle eğiticilik ve öğreticilik özelliğine sahiptir (Aydın, 2006: 41). Temel niteliklerinden olan gülmece unsuru aslında fıkra türünün iki katmanlı metin yapısından kaynaklanmaktadır. Yüzeyle görülen katman ile derin yapıdaki katmanın çakıştığı yer ise gülme eyleminin ortaya çıktığı ruhsal gerginliğin sona erdiği noktadır (Kızıltan, 2010: 7).

Günümüzde gülme eylemini araştıran “Geotoloji” birimleri kurulmuş ve gülmenin insan sağlığı ve psikolojisi üzerindeki etkisi araştırılmaya başlanmıştır. Bu noktada mizah ve gülmecenin insanları özellikle psikolojik açıdan olumlu yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Bu yönleriyle mizahî düşüncenin ağır bastığı fıkralar; kaygıyı düşürme, gerginliği, stresi azaltırken umut ve enerjiyi artırma, kontrol ve güç duygusunu sağlayarak kişinin özsaygısını geliştirme işlevlerine sahiptir (Aydın, 2006: 76,77).

Bugün psikoterapide, fıkralar gülme işlevlerinden dolayı yaygın olarak kullanılmaktadır. Gülme eylemi ile gerginlikten kurtulan birey her türlü kötü durumun üstesinden geleceğine inanarak kendine acımaktan vazgeçmeyi sağlar (Aydın, 2006: 76). Fıkralarla, hayatın aksayan yönleri mizahî bir yaklaşımla ele alınarak bireylerin gülmesi ve her üzüntünün içinde mutlak mutluluğunda bulunduğunu göstermesi bakımından insan psikolojisi üzerinde olumlu etki oluşturur.

Gülme özgürleştirici ve gerilimi giderici özelliğe sahiptir (Aydın, 2006: 77). Ders esnasında sıkılan öğrencilerin fıkralarla rahatlayarak gülmelerinin sağlanması oyun çağındaki çocuklarda okulu ve öğrenmeyi eğlenceli bir hale getiren bir araç olmanın yanında, anlatılan konu ile ilgili bir fıkra aynı zamanda bir pekiştirici işlevi görerek öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini derse çekmeyi de sağlar.

2. Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı, MEB Talim-Terbiye Kurulu Başkanlığının 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda okutulmak üzere yayımladığı genelge esas alınarak seçilen 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin türlerini belirleyerek, bu türler içerisinde fıkraların kullanım oranı

tespit edilmiştir. Türkçe dersinin temel dayanağı olan yapılandırmacı yaklaşımın sosyal yaşama olan ilgisi, Türkçe dersinin sosyal yaşamı ve insanı ön plana alan boyutuyla birleştirildiğinde kültürel aktarımın gerçekleşmesi ve öğrencilerin sosyal yaşama uyumları açısından edebî metinler Türkçe ders kitaplarının ana katalizörleridir. Bu bağlamda halkın öz kültürünün temsilcilerinden olan fıkralar, Türkçe derslerinde kullanılması gereken önemli türlerden biridir.

3. Evren ve Örneklem

Araştırmada 2012-2013 yılında okutulmak üzere yayınlanan MEB Yayınlarına ait 5., 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları araştırmanın evrenini, örneklemini ise bu yayınlara ait ders kitaplarındaki okuma metinleri oluşturmaktadır.

4. Araştırmanın Problemi

Çalışmada “Sözlü kültür geleneğinin aktarıcısı olan fıkralar, Türkçe öğretiminde kaynak metin olarak kullanılabilir mi?” sorusuna cevap aranmaktadır.

5. Araştırmanın Alt Problemleri

5.1. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında fıkra türüne ne ölçüde yer verilmektedir?

5.2. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında fıkra türüne ne ölçüde yer verilmektedir?

5.3. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında fıkra türüne ne ölçüde yer verilmektedir?

5.4. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında fıkra türüne ne ölçüde yer verilmektedir?

6. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen bu araştırma, doküman incelemesine göre desenlenmiştir. Doküman incelemesinde hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı dokümanların incelenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Kaptan, 1998; Karasar, 2011). Bu yöntem ve desenle gerçekleştirilen çalışmada incelenen ders kitaplarının değerlendirilmesinde mevcut durumu ortaya koymak ve toplanan verileri

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

derinlemesine incelemek için betimsel analiz kullanılmıştır. “Betimsel analizde elde edilen veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür bir analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırılan olguya yönelik olarak ilgili alan yazın taranmış ve ardından 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda okutulan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri türler açısından incelenmiş ve fıkra türünün kullanım oranı tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada serbest okuma metinleri araştırma kapsamına alınmamıştır.

7. Bulgular

2012-2013 eğitim-öğretim yılı için Millî Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu 5, 6, 7 ve 8. Sınıf ders kitapları incelendiğinde fıkra türünün ders kitaplarında kullanımı ile ilgili şu bulgular elde edilmiştir:

Tablo 1: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri
MEB YAYINLARI 5. SINIF DERS KİTABI

TEMA	METİN	METİN TÜRÜ
BİREY VE TOPLUM	Uçurtma	Öyküleyici
	Pireyi Deve Yapmak	Bilgilendirici
	Öğretmenim	Şiir
	Arkadaşım Sarmaşık(Dinleme Metni)	Öyküleyici
ATATÜRK	Merhaba Asker	Öyküleyici
	Atatürk'ün Çalışmaları	Bilgilendirici
	Atatürk'le Doğuş	Şiir
	Basım ve Atatürk	Bilgilendirici
SAĞLIK VE ÇEVRE	Çöp Ev	Öyküleyici
	Tırtıldan Kelebeğe	Bilgilendirici
	Orman Konuşuyor	Şiir
	Yaşlı Kadın ile Meşe Ağacı(Dinleme Metni)	Öyküleyici
DEĞERLERİMİZ	Dilim Dilim Güzel Dilim	Öyküleyici
	Hacı Bektâş Velî	Bilgilendirici

	Türkiye	Şiir
	Konuğa İkrâm(Dinleme Metni)	Bilgilendirici
DÜNYA’MIZ VE UZAY	Küçük Kar Tanesi	Öyküleyici
	Uzayda Yaşam	Bilgilendirici
	Ay’da Bir Küçük Serçe	Şiir
	Yıldızlara Uzanana Asansör	Bilgilendirici
	Burada Dur	Öyküleyici
GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE	Dört Mevsimde Dört Güzellik: Abant	Bilgilendirici
	Güzel Yurdum Türkiye’ım	Şiir
	Isparta ve Güller	Bilgilendirici
	Her Şey Bir Uçurtma İle Başladı	Öyküleyici
YENİLİKLER VE GELİŞMELER	Bir Tıkla Elektronik Posta	Bilgilendirici
	Bilgi Çağı	Şiir
	Kuyruklu A(@) İşaretinin Öyküsü	Bilgilendirici
	Çocuk Doğru Söyledi	Öyküleyici
GÜZEL SANATLAR	Şu Heykellere Bak	Bilgilendirici
	Sinemaya Gitme Günü	Şiir
	Ebru Sanatı	Bilgilendirici

Araştırma kapsamında incelenen 5. sınıf Türkçe ders kitabı 5+3 olarak düzenlenen sistemdeki ilköğretim kitabının aynısı olup bu kitap, 4+4 eğitim sistemine göre yeniden düzenlenmemiştir. Bu yapılanma içerisinde kitabın düzenleniş şekli zaten 6-8. sınıf kitaplarından öğrenme alanlarının dağılımı ve içerikteki uygulamalar bakımından farklı bir yapıdadır. Kitaplarda metin türleri ile ilgili bir tasnifin yerine metinlerin biçimlerine dayalı bir düzenlemeye gidilmiştir. 5. sınıf kitabındaki sekiz tema içerisinde yer alan otuz iki metin içerisinde öyküleyici ve bilgilendirici metin türleri kapsamında fıkra türüne hiç yer verilmemiştir.

Tablo 2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri

MEB YAYINLARI 6. SINIF DERS KİTABI		
TEMA	METİN	METİN TÜRÜ
	Kütüphane	Şiir

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

OKUMA KÜLTÜRÜ	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Hikâye
	Canım Kitap	Deneme
	Simyacı	Sohbet(Söyleşi)
ATATÜRK	Mustafa Kemal Atatürk	Biyografi
	Atatürk'ün Fikir Dünyası	Makale
	Atatürk'ün Türk Folkloruna Olan İlgisi	Makale
	Atatürk'ten Anılar	Anı
SEVGİ	Soylu Bilgi Ağacı	Şiir
	Eskici	Hikâye
	Anadolu	Deneme
	Kuğular	Masal
DUYGULAR	Meşe İle Saz	Fabl
	Dijon'dan Trabzon'a	Mektup
	Nasrettin Hoca	Tiyatro
	Anne	Şiir
ZAMAN ve MEKÂN	Anadolu'da Bahar	Şiir
	Bayram Yeri	Hikâye
	Hoşgörüler Diyarı Mardin	Gezi Yazısı
	Momo	Roman
DOĞA ve EVREN	Boş Arsa	Fıkra(Gazete yazısı)
	Kınalı Keklik	Hikâye
	Orman Küstü Bize	Sohbet
	Uzay	Hikâye

6. sınıf ders kitabında Okuma Kültürü temasında “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metin, tür olarak fıkra olmamakla birlikte metin içerisinde Nasrettin Hoca fıkralarına ve fıkraların işlevlerine yer verilmekte ve fıkralar hikâye türü içerisinde yeniden sunulmaktadır. Fıkra türünün özellikleri ve metnin bütünlüğü korunarak yeni bir anlatım formu içerisinde bu metinlerinin günümüze taşınmasında önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir.

Duygular temasında “Nasrettin Hoca” fıkralarını dramatik özellikleri dikkate alınarak birden fazla fıkranın bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş

tiyatro türünde bir metindir. Bu yaklaşımla fıkranın kendi söz varlığını koruyarak yeniden yapılandırılmış ve tiyatro türü olarak verilmiştir.

Kitapta yer alan 6 temada yer alan yirmi dört metin içerisinde, Nasrettin Hoca fıkralarına iki temada yer verilmektedir. Okuma Kültürü temasında “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metnin içerisine yerleştirilen fıkralar yeni ve özgün bir birleşim olması bakımından halk edebiyatı türlerine yeniden hayat veren özgün bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapıları itibariyle dramatik metinler olan fıkraların bu özelliğinden yola çıkılarak birden fazla fıkranın metinsellik ölçütleri içerisinde bir araya getirilmesi ile oluşturulan tiyatro türündeki Duygular temasında yer alan “Nasrettin Hoca” adlı metin fıkraların kullanımına dair diğer bir örnektir.

Tablo 3: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri

MEB YAYINLARI 7. SINIF DERS KİTABI		
TEMA	METİN	METİN TÜRÜ
İLETİŞİM	Tatlı Dil	Sohbet(Söyleşi)
	Öyle Denmez	Tiyatro
	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Deneme
	Balkondaki Muhabbet Kuşu	Hikâye
ATATÜRK	Unutulmayan Hafta	Hikâye
	Atatürk ve Türk Dili	Şiir
	Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Anı
	Millî Kültür	Makale
KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR	Bakardım Güneş Avuçlarımda	Şiir
	Hayata Açılan Kapılar	Deneme
	Pembe İncili Kaftan	Hikâye
	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor	Hikâye
MİLLÎ KÜLTÜR	Miras Keçe	Hikâye
	Oğuz Destanı	Destan
	Mehmet Âkif Ersoy	Biyografi
	Yüksek Yüksek Tepelere	Şiir
	Sular	Şiir

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

DOĞA VE EVREN	Son Kuşlar	Hikâye
	Kutup Yıldızı	Makale
TOPLUM HAYATI	Bir Kavak ve İnsanlar	Hikâye
	Osmanlı Dürüstlüğü	Hikâye
	Odcu Haftası Şenlikleri	Gezi Yazısı
	Anadolu'da Konukseverlik	Deneme
	Gelenekseldir	
	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Hikâye

7. sınıf ders kitabı fıkra türünün kullanımı açısından incelendiğinde kitapta yer alan yirmi dört metin içerisinde fıkra türüne hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri

MEB YAYINLARI 8. SINIF DERS KİTABI		
TEMA	METİN	METİN TÜRÜ
ZAMAN VE MEKÂN	Kız Kalesi	Efsane
	Geçmiş Zaman Şiirleri	Şiir
	Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	Konferans
ATATÜRK	Eski Ankara Evleri	Gezi Yazısı
	Atatürk'ten Anılar	Anı
	Onuncu Yıl Nutku	Söylev
	Dil Devrimi	Makale
MİLLÎ KÜLTÜR	Atatürk ve Bilim	Makale
	İhtiyar Çilingir	Hikâye
	Gönül Mimarlarımız	Biyografi
	Türküler Dolusu	Şiir
TOPLUM HAYATI	Nevruz ve Birlik	Fıkra
	Ergenekon Destanı	Destan
	Çiğdem Der Ki	Hikâye
	Herkesin Dostu Anton	Hikâye
	Aşinasız	Deneme

BİLİM VE TEKNOLOJİ	Basından Teknoloji Haberleri	Haber
	Ekran Efendi'nin Tutsakları	Söyleşi
	Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni	Söyleşi
	Bilgisayar Yalnızlığı	Deneme
KİŞİSEL GELİŞİM	Hayatta Başarının Yolları	Konferans
	İki İyi İnsan	Hikâye
	Empati ile Yaşamak	Deneme
	Martı	Roman

8. sınıf ders kitabı fıkra türünün kullanımı açısından incelendiğinde kitapta yer alan yirmi dört metin içerisinde fıkra türüne hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

5. Tartışma ve Sonuç

Yapılandırmacı yaklaşımı merkeze alan Türkçe Dersi Öğretim Programı, bu yaklaşımın yanında çoklu zekâ kuramı, tam öğrenme, öğrenci merkezli öğrenme gibi çeşitli eğitim anlayışlarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Bilgiyi hayatla ilişkilendirerek, kalıcı izli bir öğrenmeyi hedefleyen sistemde bu amaca ulaşabilmek ve öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırmasını sağlamak için ön öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında bir bağ kurulması gereklidir. Bu bağın kurulabilmesinde bireyin ait olduğu kültürün kodları ve bunların anlamlandırıldığı bağlamın iyi bilinmesi gerekir.

Bu amaçla Türkçe dersinin istenilen hedeflere ulaşmasında en etkin materyal olan ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan metinlerin seçimi oldukça önemlidir. Zengin ve köklü bir geçmişe sahip Türk edebiyatının nitelikli örneklerinin kullanılması, öğrencilerin dil gelişiminin yanı sıra kendi kültürü ve kimliğini tanıyarak topluma uyum sürecini kolaylaştırır. Bu amacın gerçekleşmesinde, Türkçe dersinde kullanılan metinler vasıtasıyla bu süreç kısalarak, bireyin yeni öğrenilen bilgiler ile ön bilgiler arasında ilişki kurulduğu için öğrenme sürecini kolaylaştıracaktır. Bu kazanımlardan hareketle Türkçe öğretiminde hedeflenen amaçlara ulaşmada ana köprü olan ders kitaplarında yer alacak metinlerin, edebî ve estetik zevk kazandırmasının yanında millî ve manevî değerleri kapsamaması, gelecek nesillerin kendi kültürünü, benliğini tanıması ve milletin devamlılığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu ders kitaplarında kullanılacak metin türleri incelendiğinde 5. sınıf kitaplarında metinler bilgilendirici, öğretici ve şiir olmak üzere üç kısımda incelenmiş ve edebî tür

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

olarak bir değerlendirmeye ise 6,7 ve 8. sınıflarda gidilmiştir. Bu kapsamda 6. sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup; 7. sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi ve 8. sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türlerinde metinlere yer verilmesi gerekmektedir. Bu türler dışında diğer metin türlerine de yer verilerek öğrencilerin farklı türdeki metinlerle karşılaşmasının sağlanması amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 57).

Türkçe dersinin mevcut öğretim programında yer verilmesi gereken türler arasında fıkra türü yer almamakla birlikte, bu konuda diğer türlere de yer verilmesini gerekliliği şeklinde vurgulama yapılmıştır. Bu vurgulama elbette diğer metin türlerinin kullanımına işaret etmektedir. Ancak ülkemiz eğitim sisteminin mevcut durumu göz önüne alındığında öğretmenin ders içerisinde kullandığı ders kitapları hâlâ temel kaynak olarak birinci sırada yer almaktadır. Bu bağlamda ders içi etkinliklerin yönlendirilmesinde birinci sırada yer alan ders kitapları, Türkçe öğretiminde de eğitimin gerçekleşmesinde belirleyici özelliklere sahiptir. Bu sebeplerden dolayı ders kitaplarında kullanılacak metin türlerinin yönlendirici olarak değil kitapta açık olarak belirtilmesi ve bu türlere kitaplarda yer verilmesinin gerekliliği açık olarak görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında fıkra türünün kullanımına dair şu sonuçlar elde edilmiştir:

5. sınıf kitabında yer alan sekiz temada yer alan otuz iki metin içerisinde öyküleyici ve bilgilendirici metin türleri içerisinde fıkra türüne hiç yer verilmemiştir. 6. sınıf ders kitabında Okuma Kültürü temasında “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metin, tür olarak fıkra olmamakla birlikte metin içerisinde Nasrettin Hoca fıkralarına ve işlevlerine yer verilmektedir. Fıkra türünün özellikleri ve metnin bütünlüğü korunarak yeni bir anlatım formu içerisinde bu metinlerinin günümüze taşınmasında önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir. Kitapta yer alan altı temada içerisindeki yirmi dört metinde sadece iki temada Nasrettin Hoca fıkralarına yer verilmektedir. Duygular temasında yer alan tiyatro türündeki metin ise, yapıları itibarıyla dramatik özelliklere sahip metinler olan fıkraların bu özelliğinden yola çıkılarak birden fazla fıkranın metinsellik ölçütleri içerisinde bir araya getirilmesi ile oluşturulan “Nasrettin Hoca” adlı metin, bu kitapta fıkraların kullanımına dair diğer bir örnektir. 7 ve 8. sınıf ders kitabı fıkra türünün kullanımı açısından incelendiğinde kitapta yer alan yirmi dört metin içerisinde fıkra türüne hiç yer

verilmediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda incelenen Türkçe ders kitaplarında 5, 7 ve 8. sınıf kitaplarında Nasreddin Hoca ve fıkralarına hiç yer verilmezken; 6. sınıf kitabında Okuma Kültürü temasında “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinde ve Duygular temasında yer alan “Nasrettin Hoca” adlı tiyatro türündeki metinde Nasreddin Hoca fıkralarına yer verilmiştir.

Türk kültürünün seçkin örneklerini temsil eden fıkralara ders kitaplarında yer verilmemesi bu konuda ciddi bir eksikliğe işaret etmektedir. Fıkra türü eğitici, öğretici, düşündürücü, kültürel aktarıcı, psikolojik açıdan rahatlatıcı özelliklerinin yanında derslerdeki öğretim sürecinde de pekiştirici işlevi üstlenir. Sahip olduğu bu nitelikler fıkraların ders kitaplarında mutlak yer verilmesi gereken türler olduğunu göstermektedir.

Sakaoğlu ve Alptekin (2009)’in de belirttiği gibi özellikle Türkçe derslerinde fıkra türünün seçkin örneklerine yer verilmesi, başta kültür ve değer aktarımı olmak üzere dinleme, konuşma ve yazma becerisinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin zenginleştirilmesi, diyalog oluşturma, örnekleme ve kıyaslama gibi anlatımın temeli olan unsurların kazandırılmasında önemli etkiler oluşturmaktadır. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda fıkra türünün işlevlerine ve Türkçe öğretimindeki yararlarına değinilmiştir. Çiçekler (2006)’in anadil öğretiminde fıkraların yerini anlatan çalışması, Göçgün (1996)’ün Nasreddin Hoca’nın konuşma tekniği konusundaki çalışması, Özdemir (2010)’in mizah ve eleştirel düşüncenin gelişiminde Nasreddin Hoca fıkralarının yeri, Temizkan (2011)’in fıkraların yaratıcı düşünmenin gelişimine etkisi gibi çalışmalar fıkra türünün önemine işaret eden çalışmalar arasında sayılabilir.

Yeni yönteme göre hazırlanan Türkçe ders kitapları daha başarılı bulunsa da bazı açılardan ciddi eksiklikler göze çarpmaktadır. Somuncu (2008) yaptığı araştırmada 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin seçimindeki eksikliklere değinirken, Solak ve Yaylı (2009), Kolaç (2009), Çiftçi ve diğerlerinin (2007) yaptıkları araştırmalarda ders kitaplarında yer alan metin türlerinin dağılımında var olan sorunlar dile getirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, alan yazında ulaşılan diğer çalışmaları destekler niteliktedir.

Bu çerçevede Türkçe dersi içerisinde önemli bir işleve sahip olan ders kitaplarında mevcut türlerin kullanımında fıkraların işlevlerinden yararlanmayı gerekli kılmaktadır. Bu sebeple düşünceleri desteklemek, yaşama renk katmak, stresli anları yumuşatmak, bazı durumlarda insanları incitmeden dolaylı olarak cevap vermek için başvurulacak halk edebiyatı sözlü geleneğinin kısa ve yoğun

bir anlatım tekniğine sahip olan bu türün seçkin örneklerine ders kitaplarında yer verilmesi; gerek mevcut kültürün aktarımı gerekse dil becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Nasreddin Hoca gibi zekâsı ve keskin düşünme kabiliyeti ile Türk kültürüne damgasını vurmuş tiplere ait fıkraların ders kitaplarında yer alması öğretim sürecine katkı sağlayacak önemli metinlerdendir. Fıkraların kitaplarda kullanımında sadece Nasrettin Hoca değil Anadolu'nun sözlü geleneğinin önemli ürünlerinden olan Mevlânâ, Temel, Bekri, Bektaşî, İncili Çavuş'a ait fıkralar bu konuda pek çok alternatif sunacak kadar zengin bir içeriğe sahiptir. Bu sebeple ders kitaplarında sadece bir tipe değil farklı bölge ve değişik fıkra tiplerine yer vermek suretiyle bu tiplerin tanıtılması sağlanmalıdır.

Halkın estetik algısını ve kültürel kodlarını aktaran fıkralar, sözlü kültür geleneğinden beslendiği için sürekli bir dinamizm halindedir. Bu özelliği ile her dönemde devrin şartlarına göre yenilenen fıkralar; adeta elbise değiştirerek halk hafızasında yenilenen kültürle birlikte hep var olmuştur. Teknolojik değişime paralel olarak sürekli güncellenen günümüz eğitim anlayışında da birçok fıkra metni dijital çağa ve bu çağın kültürüne ayak uydurarak yenilenerek, varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu bağlamda gerek Türk mizahının zirvesi olan Nasreddin Hoca gerekse diğer fıkra tipleri de bilgi teknolojileri ile donanarak güncellenmektedir. Bu değişime paralel olarak dijital ortamda bilgi kirliliğini ortadan kaldırmak için okullarda Nasreddin Hoca ve diğer fıkra tipleri ile ilgili, akademik kaynaklara dayalı güvenilir fıkra siteleri kurulabilir. Bu sürece öğrencilerin dâhil edilmesi yaparak yaşayarak öğrenme sürecinde öğrenciyi de aktif kılacaktır. Bu konuda ayrıca okullarda çıkarılacak duvar gazeteleri, dergilerin yanı sıra düzenlenecek çeşitli yarışmalar ve eğitsel oyunlarla da bu sürece destek verilerek, fıkralara ders dışı etkinliklere de yer verilebilir. Böylelikle kültürel kodlarımızın güldürme paketiyle sunulduğu fıkralar vasıtasıyla eğitim öğretim sürecini hayatla ilişkilendirerek kültürel devamlılık sağlanmış olacaktır. Böylelikle iletişim kurma, toplumsallaşma ve kültürlenme süreci daha aktif bir şekilde işlerken, Türkçe dersinde de belirlenen hedeflere ulaşılmasına hizmet edecektir.

KAYNAKLAR

- Akkuş, M. (2002). Doğu kültüründe Nasreddin Hoca tipinin benzerleri. *Nasreddin Hoca Paneli*. Atatürk Üniversitesi, FEF, TDEB, Erzurum, 57-62.
- Algan, T. (2004). *Türk edebiyatında fıkranın önemi ve fıkralarımız*. 3. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği Sempozyumu Bildirileri, Denizli: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği.
- Armağan, M. (2003). *Hilmi Yavuz ile Doğu'ya ve Batı'ya yolculuk*. İstanbul: Ufuk Yayıncılık.
- Artun, E. (2007). *Anonim halk edebiyatı nesri*. İstanbul: Bayrak Matbaası.
- Artun, E. (2009). *Türk halk edebiyatına giriş*. İstanbul: Bayrak Matbaası.
- Aslan, E. (2008). *Türk halk edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Aydın, İ.S. (2006). *Türkçe Derslerinde Mizah Kullanımının Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bergson, H. (1989). *Gülme(Le Rire)*, Trc. Mustafa Şekip Tunç, İstanbul: MEB.
- Can, Ş. (2003). *Mevlânâ Celâleddin Rûmî, Mesnevî hikâyeleri*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Cemiloğlu, M. (2003). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Coşan, M. E. (1993). *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. Büyük İslâm ve Tasavvuf Önderleri Ansiklopedisi*, İstanbul: Vefa Yayıncılık.
- Çiçekler, S. (2006). *Anadil (Türkçe) öğretiminde fıkra metinlerinin kullanılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çeşitli, İ. (2007). [Http://www.Bunlarlazim.Com/Edebiyat-Egitiminde-Edebi-Metin-Yeri-Ve-Anlami](http://www.Bunlarlazim.Com/Edebiyat-Egitiminde-Edebi-Metin-Yeri-Ve-Anlami). Online, Erişim tarihi: 27.01.2011.
- Çiftçi, H. (1998). *Klâsik İslâm edebiyatında hiciv ve mizah*. Atatürk Üniversitesi TAED 10, Erzurum S. 150.
- Çiftçi, H. (2002). *Klasik fars edebiyatında hiciv ve sosyal eleştiri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 22, 206-219.

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

Durmuşoğlu, G. (1987). *Karşılaştırmalı metin dil bilimi ve çeviri*. Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını 1. Dilbilim Sempozyumu.

Elçin, Ş. (1998). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Göçgün, Ö. (1996). İnce zekâsına dayalı mizahî üslubunda: Nasreddin Hoca'nın aykırı konuşma tekniği. *Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni Bildirileri*, 24-26 Aralık 1996, İzmir.

Göker, C. (1993). *Gülme ve güldüren sanat türleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Güleç, İ. (2001). İsmail Emre ve Nasreddin Hoca'nın Fıkralarına Farklı Bir Yaklaşım. *Yedi İklim Dergisi Nasreddin Hoca Özel Sayısı 139*, 100-101.

Görkem, İ. (2006). Anadolu-Türk ağıtlarının mizahî karakteri hakkında bir değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 20*, 153-167.

Gülyüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Güzel, A. (2006). *Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Güzel, A., Torun, A. (2008). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Halıcı, F. (1994). *Şair Burhaneddin'in Nasreddin Hoca'nın fıkralarını şerheden eseri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekişik Ofset Tesisleri.

Karakuş, N. (2012). *Türkçe öğretiminde kaynak metin kullanımı* (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve eğitim* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Kavcar, C., Oğuzkan, F., Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi* (7. Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe dersi 6, 7, 8. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.

Keklik, S. (2009). 1-8. sınıf Türkçe dersi ders kitaplarının metin türleri ve özellikleri açısından incelenmesi, *1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale*, 147-161.

Kızıltan, N. (2010). Fıkra metinlerinin kız ve erkek çocuklar tarafından algılanışı. *Dil Dergisi 134*, 7-31.

Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 1(6)*, 594-626.

Komisyon (2011). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı* (1. Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Komisyon (2011). *İlköğretim Türkçe 7. sınıf ders kitabı* (5. Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Komisyon (2011). *İlköğretim Türkçe 8. sınıf ders kitabı* (4. Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Neuman, W. L. (2008). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (2. Baskı). İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık.

Oğuz, Ö. (2008). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Öğüt, G. E. (2009). İnsan Kültür Mizah Eğlence Endüstrisinde Tüketim Nesnesi Olarak Mizah. Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Öngören, F. (1983). *Cumhuriyet dönemi Türk mizahı ve hicvi*. Ankara: Türkiye İş Bankası.

Özdemir, A. (2007). *Bütün yönleriyle Türk halk edebiyatı bilgileri*. İstanbul: Bordo-Siyah Klasik.

Özdemir, N. (2010). Mizah, eleştirel düşünce ve bilgelik: Nasreddin Hoca. *Milli Folklor Dergisi 87*, 27-40.

Özden, M. (2009). *Kaynak Türkçe metinler* (1. Baskı). İstanbul: Ürün Yayınları.

Sakaoğlu, S. (1992). *Türk fıkraları ve Nasreddin Hoca*. Konya.

Sakaoğlu, S. ve Alptekin, A. B. (2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Schimmel, A. (1999). *İslâmın mistik boyutları*. Trc. Senail Özkan. İstanbul: Kabcacı.

Solak, M., Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2 (9)*, 443-453.

Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği

Somuncu, S. (2008). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Şahin, R. (2004). *Fıkraların edebiyatımızdaki yeri ve önemi*. 3. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği Sempozyumu Bildirileri, S. 193. Denizli: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği.

Şimşek, S. (2005). Mevlânâ'da mizah ve nükte. *Tasavvuf Dergisi Mevlânâ Özel Sayısı 14*, Ankara: Erkam Matbaası.

Tekşan, K.; Özden M. (2008). *Türkçe ders kitapları üzerine bir değerlendirme*, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale.

Temizkan, S. (2011). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasreddin Hoca fıkraları, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 8* (16), 195-223.

Tural, H. (2007). “Cuhâ”, *DİA*, VIII, 82. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Tural, S. (1993). *Nekre ve nükte kavramlarının kültür içindeki yeri ve fonksiyonları, Edebiyat Bilimine Katkılar*. Ankara: Ecdâd Yayıncılık.

Türkmen, F. (1996). Anadolu mizahında bazı İran ve Arap kökenli mizah tipleri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi I*, 4-8.

Uludağ, S. (2007). *DİA V* “Behlül-i Dâna”. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Uludağ, M. (2008). Eleştirel düşünme becerisi kazandırması açısından Nasreddin Hoca'nın fıkralarına eleştirel bir bakış. *21. Yüzyıl Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Akşehir, s. 889-896.

Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve Kültür*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Yavuz, H. (2002). *Budalalığın keşfi*. İstanbul: Can Yayınları.

Yavuz, H. “Gülen Düşünce”, *Zaman Gazetesi* (28 Kasım 1999), 14.

Yeşilyaprak, B. ve diğerleri. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Yıldırım, D. (1997). Sözel eleştiri türü ve Nasreddin Hoca bildirileri üzerine birkaç söz. *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Ankara.

Yıldırım, D. (1998). *Türk bitiği: araştırma/inceleme yazıları*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Neslihan Karakuş / Yasemin Baki

Yıldırım, A; Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.